

Mijn Wagner opera

door Jack van Dongen

De redactie heeft mij gevraagd om met u “mijn mooiste Wagner Opera” te delen. Mooiste mocht ook vervangen worden door “indrukwekkendste”, “verschrikkelijkste”, “lelijkste”, “gedenkwaardigste” of “meest memorabele”. Nu heb ik ongeveer 170 Wagner operavoorstellingen bijgewoond en was het moeilijk om de mooiste uit dit aantal te zoeken, het zijn er vele! Veel makkelijker was het om de “verschrikkelijkste” te benoemen. Bij het beoordelen ga ik ervan uit dat het verhaal van de opera in de enscenering gevolgd wordt, is dit zo, dan kan ik veel hebben!

Een zeven voorstellingen komt op mijn lijstje voor:

Tweemaal heb ik een voorstelling onder regie van Romeo Castellucci bijgewoond, de eerste keer *Parsifal* in de Munt te Brussel in 2011 (bijgebleven een zeer dicht bos waar de zangers in stonden te zingen, zangers zag je niet! En op een gegeven moment hingen er ontklede dames tegen de wand). En een *Tannhäuser* in 2017 in München waar ik tot op de dag van vandaag niet begrepen heb over welke opera de enscenering ging.

In Essen werd in de jaren 2009 t/m 2011 een nieuwe *Ring* opgebouwd. En met vier verschillende regisseurs. *Das Rheingold* werd onder regie van Tilman Knabe opgevoerd en speelde zich gedeeltelijk in een soort bordeel af. Bij *Götterdämmerung*, regie Barrie Kosky, zat de gehele voorstelling een gedeeltelijk ontklede oude dame op de rand van het toneel en in het laatste bedrijf liep Siegfried (?) in een Joods gebedskleed dozen te verplaatsen. Ik vroeg mij af waar dat allemaal nodig voor was. Bordeel scènes komen wel meer voor. In *Das Rheingold* in Chemnitz in 2019 was dat ook het geval. Alberich sneed met een mes de hals van een van de Rheintöchter open. De regie was van Veren Stoiber, een wel zeer vrouwonvriendelijke productie. En dan hebben we nog de *Tannhäuser* in 2011 in Bayreuth onder regie van Sebastian Baumgarten. De gehele opera speelt zich af in een chemische fabriek.

Scènefoto Parsifal in Wuppertal

Maar voor mij was de meest verschrikkelijke: de *Parsifal* in Wuppertal in 2015.

Dit was een van de eerste reizen die het Wagnergenootschap organiseerde. Na de voorstelling vroeg ik mij af of er bij de volgende aanbiedingen nog wel belangstelling zou zijn. De regie was van Thilo Reinhardt, de muzikale leiding was in handen van Toshiyuki Kamioka, Harald Thor was de decorontwerper en Katharina Gault had de kleding ontworpen.

1^e akte. Vol spanning zaten we te wachten, het brandscherm gaat omhoog en we zien een gymnastieklokaal, verlicht door neonbuizen, aan de zijkant kledingkastjes en op de achterwand een basketbal doel. Wij zijn in een internaat. Alle studenten verkleden zich en gaan oefenen in schermen. Voordat het schermen aanvangt neemt de sportinstructeur, Gurnemanz, het woord en zingt de tekst volgens de partituur. Hierna start het oefenen met de floret waarbij een inmiddels gearriveerde vrouw (Kundry) een mikpunt is. Zij neemt ook een drankje voor de rector (Amfortas) mee. Opeens zien we boven de oefenende jongelui een turner in de ringen verschijnen. Deze turner blijkt de zwaan te zijn en wordt door een persoon (Parsifal) die steeds aan de kant stond met pijl en boog neergeschoten. De turner (zwaan)

heeft een pijl in zijn hevig bloedende bil, Kundry werpt zich op hem om hem te verzorgen. Hierna

verschijnen de ouders van de jongelui op het toneel, deftig gekapte dames en met veel onderscheidingen gedecoreerde heren. Volgens de opera zou nu de Graal worden onthuld. Opeens verschijnt een oude heer (Tituel) in een rolstoel en jut Amfortas op om de Graal te onthullen, deze is onwillig en wordt op een inmiddels naar beneden gekomen metalen plaat gebonden en door de schermleerlingen gestoken. Het bloed wordt in een schaal opgevangen en door de leerlingen en vaders opgedronken. Parsifal neemt aan deze ceremonie deel.

Met een soort receptie waarbij de aanwezigen met een glas sekt in de hand proosten eindigt de 1^e akte.

Kundry en Parsifal Wuppertal

2^e akte. Deze verloopt min of meer volgens de tekst. We zijn weer in de gymnastiekzaal. Klingsor zat in een locker opgeborgen en wordt door Kundry hieruit bevrijd. Hierna komen de moeders van de leerlingen, nu als de bloemenmeisjes op het toneel. Ze verkleden zich eerst in groen-witte majorettepakjes en gaan naar de springbok waarop inmiddels Parsifal is gezeten. De bloemenmeisjes eisen al zijn aandacht op. Als Parsifal geroepen wordt, verdwijnen de meisjes en wordt op het toneel een kleine witte kamer naar voren geschoven. Hierin staat Kundry op een in het midden geplaatst bed, links staat een hoogzwangere vrouw in bruidskleding en in de rechterhoek staat een speer. Naast het kamertje rechts zit een in het zwart geklede vrouw die als Kundry haar zin niet krijgt, opstaat en Klingsor blijkt te zijn, de speer pakt en Parsifal probeert te raken. Parsifal neemt de speer van hem af en verdwijnt.

3^e akte. Speelt zich weer af in het gymnastieklokaal, nu zeer uitgewoond. De wasbak hangt half aan de muur, het water stroomt er uit en blijkt later in de akte de bron van Kundry te zijn. Op het toneel lopen gewonde soldaten in kogelvrije UN vesten rond, kennelijk is er oorlog. Parsifal is ook gewond en wordt door Kundry verzorgd en door Gurnemanz op het hoofd gezalfd. De

kledingkastjes worden hierna tot een soort tafel gevormd, Parsifal krijgt een kazuil van Amfortas omgehangen en er wordt een soort laatste avondmaal gehouden. Hierna wordt Amfortas gedwongen om zijn functie uit te oefenen. De metalen plaat komt weer naar beneden met de bedoeling Amfortas hierop vast te binden. Maar voordat het bloed gaat vloeien, grijpt Parsifal in en bevrijdt met zijn zwaard Amfortas. Opeens zijn de kledingkastjes een brandende oven en gooit Parsifal zijn kazuil erin en de soldaten hun wapens.

Tot slot: het orkest en de zangers en zangeressen waren van redelijk tot goed niveau.

Scènefoto Parsifal Wuppertal

U begrijpt dat op de terugweg in de bus het gebodene veel stof tot discussie gaf, de meesten vonden het eerste bedrijf verbijsterend. Over tweede en derde bedrijf waren de meningen verdeeld.

Na zoveel jaar kon ik niet precies de gehele encenering weer zo oplepelen. In de Wagner Kroniek van april 2015 heeft Engel van der Luijt een uitvoerig verslag van de voorstelling geschreven, aan de hand van deze beschrijving heb ik mijn geheugen opgefrist.